

กลไกการบริหารจัดการด้านการสุขาภิบาล
ของเทศบาลนครขอนแก่น
**Sanitation Management Mechanisms
of Khon Kaen Municipality**

พอรอนันต์ ทองสมบัติ และ ศิริศักดิ์ เหล่าจันทาม

วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Ponanun Thongsombat and Sirisak Laochankham

College of Local Administration, Khon Kaen University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Ponanun_th@kkumail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งตอบคำถามว่า กลไกการบริหารจัดการสุขาภิบาลของเทศบาลนครขอนแก่น อันประกอบด้วย น้ำอุปโภคบริโภค น้ำเสีย และขยะเป็นอย่างไร ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสุขาภิบาล จำนวน 25 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารเทศบาลนครขอนแก่น ผู้บริหารการประปาส่วนภูมิภาคเขต 6 ขอนแก่น ผู้บริหารสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 10 ขอนแก่น เจ้าหน้าที่เทศบาลนครขอนแก่น ผู้นำชุมชนและประชาชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น

ผลการวิจัย พบว่า กลไกการบริหารจัดการสุขาภิบาลของเทศบาลนครขอนแก่น อธิบายได้ 4 มิติดังนี้

1) ด้านเครือข่าย เทศบาลมีการบริหารจัดการเครือข่ายในด้านน้ำอุปโภคบริโภค แต่ยังพบข้อจำกัดในอำนาจหน้าที่ที่ทับซ้อนกับหน่วยงานในส่วนภูมิภาค ในการจัดการน้ำเสีย เทศบาลประสานงานกับเครือข่ายหน่วยงานส่วนภูมิภาคที่รับผิดชอบได้อย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตามยังพบว่าเครือข่ายประสานงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีพื้นที่ติดกันยังต้องอาศัยการประสานงานร่วมกันให้เพิ่มมากขึ้น ในด้านขยะ เทศบาลมีเครือข่ายในขั้นตอนของการกำจัดที่ค่อนข้างดี แต่ในกระบวนการเก็บ ขน ขยะ ต้นทาง มีเพียงบางชุมชนที่มีความเข้มแข็ง และยังพบข้อจำกัดในขั้นตอนการขนส่งลำเลียงขยะ

2) ด้านความร่วมมือ เทศบาลมีกลไกในการประสานความร่วมมือที่ชัดเจน แต่ยังพบข้อจำกัดเรื่องโครงสร้างอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบ

3) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน เทศบาลร่วมกับภาคประชาชนในการจัดการขยะได้เป็นอย่างดี ในส่วนของน้ำอุปโภคบริโภคและน้ำเสียมีการเปิดช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอข้อร้องเรียนและส่งต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ 4) ด้านการจ้างเอกชนดำเนินการแทน เทศบาลได้ร่วมกับภาคเอกชนในการจัดตั้งโรงงานกำจัดขยะ เพื่อแบ่งเบาภาระของเทศบาล จากงาน วิจัยนี้มีข้อเสนอแนะว่า กลไกการ

บริหารงานสุขาภิบาลจะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นก็ต่อ เมื่อเทศบาลได้รับมอบอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายจาก ส่วนกลาง ซึ่งข้อจำกัดส่วนใหญ่ยังเป็นประเด็นด้านระเบียบปฏิบัติที่เป็นอุปสรรคต่อการให้บริการสาธารณะ

คำสำคัญ: กลไกการบริหารจัดการ; การบริหารจัดการท้องถิ่น; การสุขาภิบาลเทศบาลนครขอนแก่น

Abstracts

The objective of this research was to explore the sanitation management mechanisms of Khon Kaen Municipality, including water for consumption, wastewater, and solid waste. The data were collected by interviewing 25 key informants who have direct responsibilities or interests in sanitation management. These included managers of the Region 6 Provincial Water Works (Khon Kaen), managers of the Region 10 Provincial Environmental Office (Khon Kaen), community leaders, and local residents.

This study found that: 1) While the Municipality does have a network for issues related to water supply for consumption, there are limitations in the authority structure of the agency at the regional level. In terms of wastewater, the Municipality adequately coordinates with the relevant regional government agencies. However, networking with the local administrative organizations needs improvement. We found that the Municipality has a rather good networking system for waste disposal. However, for collection and transport of waste, only some communities have a strong enough network to collaborate with the Municipality. Others need strengthening. 2) In the area of collaboration, the municipality has clear mechanisms in place, but there are limitations in the area of water for consumption, in which the authority structure of municipality is not in line with provincial waterworks authority. 3) In terms of public participation of the local residents, the municipality has mechanisms for collaborating with the local people for waste disposal which are quite good. There are channels for the public to present recommendations. 4) Finally, the Municipality has mechanisms for contracting to the private sector when there are gaps to fill. In any event, this would be conducted more efficiently if the central authorities would delegate more authority to the Municipality, since many obstacles to performance are related to procedures and regulations which sometimes can impede public services.

Keywords: Management Mechanisms; Local Government; Sanitation Khon Kaen Municipality

บทนำ

พัฒนาการการบริหารจัดการภาครัฐ ได้มีการปรับเปลี่ยนในหลายช่วง โดยเริ่มตั้งแต่การบริหารจัดการภาครัฐแนวเก่า (Old Public Management: OPM) ที่มีลักษณะการรวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจไว้ที่ส่วนกลาง (Centralized Management) (ปกรณ ศิริประกอบ, 2560: 39-64) มีการบริหารตามแนวทางระบบราชการในอุดมคติ (Ideal-type bureaucracy) ของ Max Weber ที่เน้นโครงสร้างการบริหารจากบนลงล่าง มีการสั่งการตามลำดับบังคับบัญชา (Hierarchical Mechanism) (ไพศาล บรรจสุวรรณ์, 2559: 1-42) กระทั่งทศวรรษที่ 1980s ได้เกิดกระแสการปฏิรูประบบราชการด้วยแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management หรือ NPM) (ไพศาล บรรจสุวรรณ์, 2559: 1-42) มีการปรับเปลี่ยนแบบรวมศูนย์

อำนาจไปสู่การกระจายอำนาจ และได้้นำแนวคิดการบริหารจากภาคธุรกิจเข้ามามีใช้ในการบริหารจัดการภาครัฐ รวมถึงได้ถ่ายโอนภารกิจบางส่วนของภาครัฐให้ภาคเอกชนดำเนินการในลักษณะสัญญา (Contracting Out) ต่อมาภาครัฐได้เล็งเห็นว่าการบริการสาธารณะที่ดีและมีประสิทธิภาพนั้น ควรให้คุณค่ากับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การแบ่งปันทรัพยากร ตลอดจนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งแนวคิดดังกล่าวได้ต่อยอดมาจากแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ที่เรียกว่า New Public Governance บางสำนักแปลว่าการจัดการปกครองแนวใหม่ บางสำนักให้ความหมายว่า การบริหารจัดการสาธารณะแนวใหม่ ในบทความนี้ผู้วิจัยจะให้ความหมายที่สอง ซึ่งแนวทางการบริหารจัดการสาธารณะดังกล่าวค่อนข้างให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจและการพัฒนาจากฐานรากที่หน่วยงานบริการสาธารณะในระดับท้องถิ่นเป็นผู้ริเริ่มและเข้าใจปัญหามากที่สุด ประกอบกับการบริหารงานอยู่บนพื้นฐานของความร่วมมือกับภาคีหุ้นส่วน (Coordination of Sectors) ทั้งจากภาครัฐ และภาคเอกชน (Public-Private Partnership) รวมถึงภาคประชาสังคม แนวทางดังกล่าวเปิดโอกาสให้หลายฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะในระดับท้องถิ่น เกิดเครือข่าย ทางนโยบาย (Policy Network) ในการจัดบริการสาธารณะ (Public Services) ซึ่งแนวทาง การบริหารจัดการท้องถิ่น (Local Governance) มีการใช้อย่างแพร่หลายในต่างประเทศ เช่น สวีเดน เนเธอร์แลนด์ เยอรมนี สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส เป็นต้น (Mark Bevir, 2011: 67)

สำหรับประเทศไทย การบริหารจัดการสาธารณะของท้องถิ่น ได้ดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งรับการถ่ายโอนภารกิจจากส่วนกลางตามกฎหมายพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นผลพวงของการปฏิรูประบบราชการ และการบริหารกิจการสาธารณะ ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพุทธศักราช 2540 และได้มีการดำเนินการกิจ บริหารท้องถิ่นมาจนถึงปัจจุบัน (นาละ ดวงวิชัย, 2560: 42-43) การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมุ่งเน้นการบริการสาธารณะขั้นพื้นฐาน อันได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาคุณภาพชีวิต ความปลอดภัย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม และการท่องเที่ยว และการส่งเสริมเศรษฐกิจของท้องถิ่น ซึ่งในการบริการสาธารณะที่กล่าวมาข้างต้น มีบางภารกิจที่ตกทอดมาจากยุคก่อนกระจายอำนาจ คือ การสุขาภิบาล ซึ่งหมายถึงหน้าที่รับผิดชอบในการจัดทำบริการสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการจัดให้มี น้ำอุปโภคบริโภค การจัดการน้ำเสีย และการจัดการขยะ โดยภารกิจเหล่านี้ นับเป็นภารกิจและภาพลักษณ์ที่ประชาชนต่างทราบและเข้าใจว่าเป็นหน้าที่รับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างไรก็ตามภายใต้ระบบโครงสร้างการบริหารราชการของประเทศไทย อำนาจหน้าที่หลายอย่างยังทับซ้อนและยังถูกควบคุมโดยส่วนกลาง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องต่อเป้าหมายของการกระจายอำนาจ ขณะที่ประชาชนในท้องถิ่นต่างมีความคาดหวังและพึงพาการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งในปัจจุบันการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการโดยองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา ซึ่งองค์กรเหล่านี้ล้วนแต่มีหน้าที่หลัก

ในการดูแลด้านการสุขาภิบาล ซึ่งการสุขาภิบาลจะมีประสิทธิภาพหรือไม่นั้น ก็ขึ้นอยู่กับกลไกและปัจจัยหลายอย่าง เช่น ภาวะผู้นำ ศักยภาพของผู้บริหาร สภาพของชุมชน เป็นต้น

เทศบาลนครขอนแก่น เป็นอีกหนึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีภารกิจและหน้าที่ในการบริการสาธารณะตามที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสุขาภิบาลแต่ด้วยท้องถิ่นแต่ละแห่งมีลักษณะที่แตกต่างกัน ก็ย่อมทำให้เกิดปัญหาหรือความต้องการมีความหลากหลายแตกต่างกันออกไปด้วย เทศบาลนครขอนแก่นถือเป็นเทศบาลขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่เขตพื้นที่เมืองที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐานอย่างรวดเร็ว การให้บริการสาธารณะดำเนินการโดยหลายภาคส่วน ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น รวมถึงภาคเอกชน ซึ่งพบว่ามีการเกิดประเด็นปัญหาการทับซ้อนกันของอำนาจหน้าที่ ปัญหาด้านการบริหารจัดการ รวมถึงความสับสนในการรับบริการของประชาชน ดังตัวอย่างเช่น กรณีที่น้ำประปามีกลิ่นเหม็นและสีขุ่นเข้ม (ขอนแก่นลิงก์, 2563 : ออนไลน์) หรือปัญหาร้องเรียนจำนวนมาก ที่เกี่ยวกับน้ำประปาขุ่นแดงในพื้นที่อำเภอเมืองขอนแก่นในปี พ.ศ. 2559 (การประปาส่วนภูมิภาค, 2559 : ออนไลน์) ซึ่งปัจจุบันยังคงพบปัญหาน้ำประปาขุ่นอย่างต่อเนื่อง (เค ทีวี ขอนแก่น, 2562 : ออนไลน์) อันเนื่องจากการอุดตันท่อระบายน้ำ การวางท่อหรือชุดร่องถนนเพื่อวางสายไฟฟ้าใต้ดินตามแนวที่มีระบบท่อประปาวางอยู่เดิมแล้ว บ่อยครั้งไปกระทบท่อประปาทำให้ท่อประปาแตก ดังนั้นการให้บริการสาธารณะด้านการเฝ้าระวัง ควบคุม และป้องกันโรคที่มากับน้ำซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ (นัยน์ปพร ผลสนอง, 2558:59) ด้วยโครงสร้างทางการบริหารแท้จริงนั้น การประปาส่วนภูมิภาคเขต 6 ขอนแก่น กับการประปาส่วนภูมิภาค สาขาขอนแก่น (ชั้นพิเศษ) เป็นหน่วยงานรับผิดชอบเรื่องน้ำประปาโดยตรง สำหรับกรณีน้ำเสีย ซึ่งสาเหตุมาจากการปล่อยน้ำทิ้งที่ไม่ได้รับการบำบัดที่เหมาะสมจากหลายแหล่งกำเนิด เช่น การจัดการน้ำเสียของศูนย์อาหารและบริการจากมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดขอนแก่นที่พบน้ำเสียเกิด จากร้านอาหาร การทำความสะอาดภาชนะ น้ำชะขยะ และน้ำเสียจากบ่อเกรอะของศูนย์อาหารและบริการ ไหลเข้าสู่ระบบบำบัดแบบแอกทิเวตเต็ดสลัดจ์ (Activated Sludge Process) ที่ติดตั้งมากับตัวโครงสร้างอาคารโดยไม่มีการดักไขมันก่อนและไม่มีผู้ควบคุม ดูแลระบบ จึงทำให้ประสิทธิภาพของระบบไม่ดี เกิดน้ำเสียล้นท่อไหลลงสู่แหล่งเก็บน้ำ (ลลิตา สมสัตย์พ และอุไรวรรณ อินทร์ม่วง, 2559:73-80)

ซึ่งตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม แห่งชาติ พ.ศ. 2535 ว่าด้วยการควบคุมมลพิษกล่าวถึงมลพิษทางน้ำ ในส่วนที่ 5 ความในมาตรา 77 ระบุว่าให้ส่วนราชการหรือราชการส่วนท้องถิ่นเป็นผู้จัดให้มีระบบบำบัด น้ำเสียรวมหรือระบบกำจัดของเสียรวม เพื่อให้สามารถรักษาสภาพที่ดีของแหล่งน้ำได้ (กรมควบคุมมลพิษ, 2561 : ออนไลน์) ในกรณีขยะ จากข้อมูลการรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2561 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2,881 แห่ง เป็นแหล่งกำเนิดสถานที่ทิ้งขยะชุมชนที่ไม่ได้รับการจัดการขยะตามหลักสุขาภิบาล มีการลักลอบทิ้งขยะลงสู่แหล่งน้ำหรือในพื้นที่สาธารณะประโยชน์ และไม่มีระบบจัดการน้ำเสียที่เกิดจากน้ำฝน ชะล้างขยะ (กรมควบคุมมลพิษ, 2561 : ออนไลน์) โดยจังหวัดขอนแก่นพบข้อมูลของปริมาณขยะตกค้างสะสมในสถานที่กำจัดสูงถึง 114,109 ตัน และไม่สามารถดำเนินการได้ตามค่าเป้าหมาย ของจังหวัดที่กำหนดไว้ถึงร้อยละ 91.77 (สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 10 ขอนแก่น, 2561 :

ออนไลน์) ซึ่งบางพื้นที่รถเก็บขยะยังไม่สามารถเข้าไปเก็บขยะได้ ทำให้ชุมชนต้องขนขยะกองรวมกัน เป็นจำนวนมาก ปัญหาเหล่านี้ ในพื้นที่ชุมชนเมืองปฏิเสธไม่ได้ว่าสาเหตุหนึ่งมาจากเมือง มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น โดยสถิติข้อมูลจำนวนครัวเรือนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น จากสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่น ปรากฏว่าข้อมูลระหว่างปี พ.ศ. 2550 ถึง 2562 รวมระยะเวลา 12 ปี ที่ผ่านมามีครัวเรือนเพิ่มขึ้นจำนวน 13,603 หลัง อัตราการเพิ่มของจำนวนครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 25.9 หรือคิดเป็นอัตราการเพิ่มโดยเฉลี่ยร้อยละ 2.2 ต่อปี พบว่าประชากร ปี 2562 มีจำนวนสูงถึง 114,459 คน (สำนักงานเทศบาลนครขอนแก่น, 2562) เมื่อจำนวนประชากรดังกล่าวเพิ่มสูงขึ้น ความต้องการในการอุปโภคบริโภคย่อมมากขึ้น มีความสำคัญและส่งผลกระทบโดยตรงต่อการดำรงชีวิตของประชาชน ซึ่งการจะทำให้ภารกิจบริการสาธารณะเหล่านี้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน การมีกลไกในการบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพของเทศบาลจึงเป็นสิ่งที่สำคัญและต้องได้รับการพัฒนา จากประเด็นและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะตอบประเด็นคำถามที่ว่า กลไกในการบริหารจัดการน้ำอุปโภคบริโภค น้ำเสีย และขยะ ของเทศบาลนครขอนแก่นเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายกลไกการบริหารจัดการน้ำอุปโภคบริโภค น้ำเสีย และขยะ ซึ่งถือเป็นภารกิจด้านการสุขาภิบาลของเทศบาลนครขอนแก่น ซึ่งจะมุ่งอธิบายกระบวนการบริหารจัดการผ่านระบบเครือข่าย ความร่วมมือ การมีส่วนร่วมของประชาชน และการจ้างเอกชนดำเนินการแทน

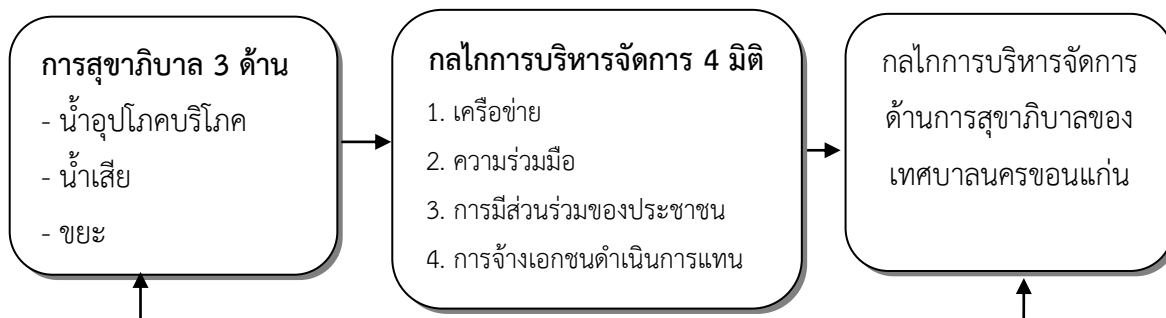
ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้ ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นเฉพาะกรณีศึกษา (Case Study) เฉพาะพื้นที่การให้บริการสาธารณะด้านการสุขาภิบาลของเทศบาลนครขอนแก่น ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 2 แหล่ง แหล่งแรก เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกลไกการบริหารจัดการด้านการสุขาภิบาลของเทศบาลนครขอนแก่น ประกอบด้วย ผู้บริหารเทศบาลฝ่ายการเมือง จำนวน 1 คน ผู้บริหารฝ่ายนิติบัญญัติ จำนวน 1 คน ผู้บริหารฝ่ายประจำ จำนวน 5 คน ผู้บริหารการประสานส่วนภูมิภาค เขต 6 ขอนแก่น จำนวน 1 คน ผู้บริหารสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 10 ขอนแก่น จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่เทศบาลนครขอนแก่น จำนวน 9 คน และประชาชนผู้มารับบริการในหน่วยงานเทศบาลนครขอนแก่น จำนวน 7 คน รวมเป็นจำนวน 25 คน แหล่งที่สอง ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลการรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2561 ของเทศบาลนครขอนแก่น รายงานการดำเนินการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) ปี พ.ศ. 2562 โรงเรียนเทศบาลคัมภีร์หนองคู และวารสารเทศบาลเล็กในเทศบาลใหญ่ สำนักปลัดเทศบาลนครขอนแก่น (เทศบาลนครขอนแก่น, 2562 : ออนไลน์)

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ข้อมูลครบถ้วนแล้ว ได้นำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการค้นหาแก่นสาระตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้ ขั้นตอนที่หนึ่ง ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากสองแหล่งมาทำการตรวจทานความครบถ้วนและสร้างความคุ้นเคยกับข้อมูลโดยการอ่านข้อมูลที่ได้จากการจัดบันทึกพร้อมกับการถอดเทปเสียงสัมภาษณ์ วิเคราะห์ประเด็นที่เป็นสาระสำคัญ จากนั้นดำเนินการตามขั้นตอนที่สอง จัดระบบข้อมูลแยกประเภทหมวดหมู่ เริ่มต้นการสร้างรหัสอ้างอิงประเด็นที่เป็นสาระสำคัญที่สอดคล้องกรอบแนวคิดในการวิจัยทั้งหมด ขั้นตอนที่สาม ค้นหาแก่นสาระสำคัญโดยหาความสัมพันธ์กับรหัสที่สร้างไว้ เพื่อเปรียบเทียบและนำมาจัดเป็นแก่นสาระ (Themes) พิจารณาแก่นสาระที่ละประเด็นอย่างเฉพาะเจาะจง ขั้นตอนที่สี่ ทบทวนแก่นสาระสำคัญที่ได้ค้นหาในขั้นตอนก่อนหน้านี้ ขั้นตอนที่ห้า ให้คำจำกัดความเพื่อให้เกิดความกระชับ ให้ความชัดเจนด้วยการตั้งชื่อเพิ่มขึ้น และขั้นตอนที่หก จัดทำรายงาน (Braun, Virginia and Clarke, Victoria, 2006 : 77-101) ซึ่งจะนำแก่นสาระของข้อมูลที่ได้กลั่นกรองจนมีความชัดเจนในขั้นตอนก่อนหน้านี้มาเขียนผลการวิจัย เพื่อหาข้อสรุปและอภิปรายผล ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องของการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก เปรียบเทียบความสอดคล้องกับข้อมูลที่ปรากฏในงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษากลไกการบริหารจัดการด้านการสุขาภิบาลของเทศบาลนครขอนแก่น ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่า กลไกการบริหารจัดการด้านการสุขาภิบาลของเทศบาลนครขอนแก่น อธิบายได้ 4 มิติ ดังนี้

1. มิติเครือข่าย (Network)

เทศบาลนครขอนแก่น ให้บริการน้ำอุปโภคบริโภคผ่านกลไกของเครือข่ายหน่วยงานที่รับผิดชอบหลัก ซึ่งอยู่นอกเหนืออำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถึงแม้ว่าเทศบาลนครขอนแก่นไม่ได้ดำเนินการประปาโดยตรง แต่ประชาชนในพื้นที่เทศบาล ยังต้องใช้น้ำในการอุปโภคบริโภค ฉะนั้นหน้าที่ของเทศบาลจึงเป็นหน่วยในการเฝ้าระวัง และตรวจสอบคุณภาพของน้ำ มีเครือข่ายความร่วมมือกับการประปาส่วนภูมิภาคเขต 6 ขอนแก่น ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ว่า

“...การประปากับเราทำงานใกล้ชิดกันจนไม่ต้องสื่อสารกันเป็นหนังสือในหลายเรื่อง ให้ความร่วมมือทำงานกันด้วยดีเพียงยกโทรศัพท์คุยกันก็สามารถแก้ไขปัญหาได้...” (นักวิชาการสุขาภิบาล เทศบาลนครขอนแก่น, 15 ตุลาคม 2562)

ในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือดังกล่าว ทั้งสองหน่วยงานได้ดำเนินการประสานงานกันในรูปแบบ คือ รูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ สำหรับรูปแบบ ที่เป็นทางการ มีการรายงานระหว่างองค์กรโดยใช้หนังสือราชการในรูปแบบเอกสาร และมีคณะกรรมการดำเนินงานร่วมกัน เช่น คณะกรรมการพัฒนาเทศบาลนครขอนแก่น ในรูปแบบไม่เป็นทางการใช้วิธีการประสานงานผ่านทางโทรศัพท์หรือผ่านช่องทางออนไลน์ อื่น ๆ แต่สำหรับการประสานงานผ่านระบบเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการ บางครั้งทำให้เกิดการผิดพลาดในการปฏิบัติงานกรณีที่มีพื้นที่การให้บริการร่วมกัน เช่น การวางท่อน้ำดิบตามแนวนอนหรือตามแนวทางเดิน และการปรับปรุงพื้นผิวจราจรและจัดทำทางเดินเท้าใหม่ที่กระทบต่อแนวการวางท่อน้ำดิบ ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ว่า

“...ความเชื่อมโยงด้านโครงสร้างระหว่างองค์กรรัฐด้วยกันไม่มีเลย แต่เรา จะเน้นการทำงานร่วมกันกับเทศบาลตลอด หน้าที่ไม่สัมพันธ์กันงบประมาณคนละก้อน บางครั้งก็พบปัญหามากในเรื่องของพื้นที่ จะพบปัญหาบ้างกรณีซ่อมบำรุงก็เป็นหน้าที่ของประปาอย่างเดียวเมื่อมีการประชุมที่เกี่ยวข้องเทศบาลก็จะเรียกเราเข้าไป...” (ผู้บริหารการประปาส่วนภูมิภาคเขต 6 ขอนแก่น, 18 มิถุนายน 2562)

ในด้านการสุขาภิบาลน้ำเสีย เทศบาลนครขอนแก่นมีกลไกในการดำเนินงานกับเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษาในพื้นที่ ประกอบด้วย สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 10 ขอนแก่น และสถาบันแหล่งน้ำและสิ่งแวดล้อม คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีหน้าที่ในการสนับสนุนเทศบาลตรวจสอบและประเมินผลในกระบวนการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสียของเทศบาล และนำผลดังกล่าวเสนอต่อผู้บริหารเพื่อกำหนดนโยบายและแนวทางในการแก้ไขปัญหาและปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น จากข้อมูลพบว่าเครือข่ายกับหน่วยงานทั้งสอง เป็นเครือข่ายที่เป็นทางการ มีความร่วมมือกันในรูปแบบที่ชัดเจน ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ว่า

“...แต่แต่ละองค์กรมีบทบาทอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย การดำเนินงานไม่มีความทับซ้อนกัน เทศบาลเป็นลูกค้าที่เราร่วมมือกิจกรรมด้วยมาก สนับสนุนซึ่งกันและกันภายใต้กฎหมายที่กำหนดให้ดำเนินการได้...” (ผู้บริหารสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 10 ขอนแก่น, 8 ตุลาคม 2562)

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพบว่า เครือข่ายความร่วมมือระหว่างเทศบาลนครขอนแก่น กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีพื้นที่โดยรอบ ยังมีจุดอ่อนในการประสานงานระหว่างกัน ยกตัวอย่าง เช่น กรณีน้ำเสียที่ไหลมาจากพื้นที่เขตเทศบาลรอบข้าง ซึ่งน้ำเสียเหล่านั้นยังไม่ได้รับการบำบัด ไหลมารวมกันในเขตพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น โดยไม่สามารถไหลเข้าระบบบำบัดน้ำเสียได้ เนื่องจากบางพื้นที่ที่เป็นพื้นที่รอยต่อยังมีพื้นที่ต่ำกว่าระบบบำบัดน้ำเสียจึงไม่สามารถเข้าสู่ระบบบำบัดน้ำเสียได้ แต่น้ำที่ยังไม่ได้รับการบำบัดยังคงไหลมาจากทุกทิศทาง ซึ่งแสดงถึงจุดอ่อนของเครือข่ายระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการร่วมบริหารจัดการในประเด็นนี้ ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ว่า

“...บ้านเราการแก้ไขปัญหายังต่างคนต่างแก้ จริง ๆ ต้องบูรณาการร่วมกัน บ่อบำบัดน้ำเสียก็มีจุดเดียว คือ ที่เทศบาลนครขอนแก่น ซึ่งศิลาหรือบ้านเป็ดก็ไม่มี...” (ผู้บริหารสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 10 ขอนแก่น, 8 ตุลาคม 2562)

ในด้านการสุขภาพขยะ เทศบาลนครขอนแก่นมีเครือข่ายที่เข้มแข็งในขั้นตอนการกำจัดขยะร่วมกับบริษัทเอกชนในการจัดตั้งโรงงานแปรรูปขยะมูลฝอยเป็นพลังงานไฟฟ้าขึ้นที่หมู่บ้านคำบอน ตำบลโนนท่อน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า เทศบาลมีเครือข่ายกับชุมชนในขั้นตอนการคัดแยก เก็บ และขน ขยะจากต้นทาง แต่มีเพียงบางชุมชนเท่านั้นที่มีเครือข่ายความเข้มแข็ง เช่น ชุมชนบะขาม แต่เมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้วชุมชนส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาเรื่องการจัดการขยะตกค้างจากต้นทาง ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ว่า

“...เทศบาลเปิดโอกาสให้ชุมชนบริหารจัดการกันเองเรื่องขยะก็ดีนะและประสบผลสำเร็จจนได้รับรางวัล แต่มีบางช่วงที่เทศบาลปรับให้ชุมชนไปทิ้งขยะที่คำบอน ทำให้พบปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายด้านเชื้อเพลิง ความเสี่ยงอันตรายที่จะเกิดอุบัติเหตุจากการวิ่งรถ จึงต้องปรับการเก็บขยะใหม่โดยเก็บเฉพาะชุมชนของตนเอง...” (ประชาชนเขต 2 เทศบาลนครขอนแก่น, 16 มิถุนายน 2562)

มิติความร่วมมือ (Collaboration) เทศบาลนครขอนแก่น มีการประสานความร่วมมือกับทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในด้านการสุขภาพน้ำอุปโภคบริโภค ยกตัวอย่าง เช่น เทศบาลนครขอนแก่นประสานความร่วมมือกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ (สสอ.) และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (สสจ.) ขอนแก่น ในการร่วมลงพื้นที่สำรวจน้ำในชุมชนที่เป็นจุดเสี่ยงที่ตั้งอยู่พื้นที่ปลายท่อที่น้ำประปาผสมน้ำยาฆ่าเชื้อคลอรีนส่งไปไม่ถึง นอกจากนี้ ได้ร่วมกับการประสานส่วนภูมิภาคเขต 6 ขอนแก่น ในการลงพื้นที่ชุมชนเพื่อตรวจสอบคุณภาพน้ำประปาดังกล่าว ในส่วนของภาคเอกชนเทศบาลได้ร่วมมือกับบริษัท ปฏิบัติการกลาง (ประเทศไทย) จำกัด เพื่อการวิเคราะห์และตรวจสอบคุณภาพน้ำในห้องปฏิบัติการ ส่วนความร่วมมือกับภาคประชาชน เทศบาลได้ร่วมมือกับประธานชุมชนและหรือประชาชน 4 เขต 95 ชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ร่วมลงพื้นที่เฝ้าระวัง และตรวจสอบคุณภาพน้ำประปาทุกเดือน หมุนเวียนไปจนครบทุกชุมชน ซึ่งความร่วมมือในด้านนี้เทศบาลมีความชัดเจนและเข้มแข็ง ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ว่า

“...เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการสุขาภิบาลไม่พบปัญหาหรืออุปสรรคในเรื่องน้ำ เมื่อเราลงตรวจสอบคุณภาพน้ำก็ลงร่วมกัน ภาครัฐ ภาคประชาชน ประธานชุมชน อสม. กกับการประปา ร่วมลงพื้นที่ไปด้วยกัน ให้ความร่วมมือทำงานกันด้วยดี...” (นักวิชาการสุขาภิบาล เทศบาลนครขอนแก่น, 15 ตุลาคม 2562)

ในด้านการจัดการน้ำเสีย เทศบาลนครขอนแก่น ได้มีความร่วมมือในระดับองค์กร กับทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในการร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐเทศบาลได้ร่วมกับสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 10 ขอนแก่นในการสุ่มตรวจพื้นที่เสี่ยงที่มีการปล่อยน้ำเสียในเขตชุมชน เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาต่อไป ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ว่า

“...เทศบาลร่วมตรวจสอบคุณภาพน้ำบำบัด กับทรัพยากรจังหวัดขอนแก่นและสิ่งแวดล้อมภาคที่ 10 จังหวัดขอนแก่น และตรวจสอบว่าระบบที่ใช้อยู่มีประสิทธิภาพอยู่หรือไม่...” (นักวิชาการสุขาภิบาล เทศบาลนครขอนแก่น, 15 ตุลาคม 2562)

ด้านการสุขาภิบาลขยะ เทศบาลนครขอนแก่น ได้ร่วมมือกับ โรงเรียนในสังกัดเทศบาลจัดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการในหลักสูตร “ขยะเป็นศูนย์”(Zero Waste School) และการจัดโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) ที่นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการ เช่น กิจกรรมธนาคารขยะรีไซเคิลรักษ์สิ่งแวดล้อม กิจกรรมคัดแยกขยะใช้หลัก 3Rs รักษาสิ่งแวดล้อม กิจกรรมประกวดห้องเรียนน่าอยู่ รู้จักแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง กิจกรรมน้ำหมักจุลินทรีย์อีเอ็ม กิจกรรมขยะอันตรายกำจัดให้ถูกวิธีรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น ตลอดจนมีการถ่ายทอดความรู้ไปสู่ชุมชน โครงการทอดเล็กทอดใหญ่จากภาคประชาชนซึ่งได้รับความร่วมมือในทุกกระบวนการการตัดสินใจ มีดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ว่า

“...เราได้รับความร่วมมืออยู่ในระดับดินะ การจัดการขยะภายในโรงเรียน โดยเฉพาะเด็กที่อยู่โรงเรียนสังกัดเทศบาล จัดอบรมให้กับประชาชน จัดอบรมกระบวนการคัดแยก กระบวนการลดขยะต้นทาง ถึงแยกประเภท ในเรื่องของการคัดแยก มีการคัดแยกขยะขายได้ ทำกองทุนฌาปนกิจ มีโรงงานผลิตปุ๋ย มีเตาเผาไม่ก่อมลพิษ...” (นักบริหารงานสาธารณสุข เทศบาลนครขอนแก่น, 18 ตุลาคม 2562)

มิติการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation)

การมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการสุขาภิบาลทั้งน้ำอุปโภคบริโภค น้ำเสีย และขยะ ร่วมกับเทศบาลนครขอนแก่นมีลักษณะสำคัญอยู่ 3 ประการ ประการที่หนึ่ง คือ การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและแจ้งเหตุเกี่ยวกับคุณภาพและการจัดการน้ำเสียในชุมชน หากมีความผิดปกติประชาชนมีช่องทางในการแจ้งหรือร้องเรียนผ่านช่องทางที่เทศบาลอำนวยความสะดวกไว้ เช่น ช่องทางแอปพลิเคชัน “อยู่ดี” แอปพลิเคชันไลน์ กล่องรับฟังความคิดเห็น และผ่านช่องทางการติดต่ออื่น ๆ บนเว็บไซต์หลักของเทศบาล ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ว่า

“...ก็เหมือนกับเรื่องน้ำฝนน้ำท่วมนี้แหละ ยังไงเราก็ห้ามไม่ให้น้ำมันท่วมไม่ได้ ดังนั้นเราจึงทำแอปไว้ให้ประชาชนคนอื่นสามารถแจ้ง สามารถรับรู้ได้ และเราก็รับรู้ได้ว่าเราควรส่งคนไปดูแลตรงไหนบ้าง...” (นัก

บริหารงานสำนักการช่าง เทศบาลนครขอนแก่น, 18 มิถุนายน 2562) ประการที่สอง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสนอความเห็นในเวทีต่าง ๆ ที่เทศบาลจัดขึ้น เช่น เวทีประชาคม เวทีสภาเมือง และเวทีการจัดทำแผนชุมชน เป็นต้น ในเวทีดังกล่าวเทศบาลจะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแนวทาง ในการแก้ไขปัญหาของเมืองร่วมกับเทศบาลซึ่งชุมชนเข้าร่วมในกิจกรรมนั้นอย่างต่อเนื่อง เป็นประจำ ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ว่า

“...การกำหนดทิศทางนโยบายในการทำแผน หรืออะไรต่าง ๆ เทศบาลมีการรับฟังความเห็นจากประชาชน เราจัดเวที มีการทำงานร่วมกันทุกภาคส่วน เทศบาลเรามีคณะทำงานเข้าไปรับฟังปัญหาผ่านเวทีสภาเมือง ผ่านเวทีการจัดทำแผนชุมชน และเวทีประชาคม...” (นักบริหารงานสำนักการช่าง เทศบาลนครขอนแก่น, 17 มิถุนายน 2562)

ประการสุดท้าย เทศบาลนครขอนแก่นได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการและร่วมรับผิดชอบ เริ่มจากกระบวนการจัดทำแผนชุมชนในการรับฟังปัญหาความต้องการ จนถึงการทำอำนาจประชาชนบริหารจัดการหรือตัดสินใจเอง เช่น โครงการทอเล็กทอใหญ่ ซึ่งเป็นโครงการที่เกี่ยวข้องในการจัดเก็บขยะ โดยเทศบาลเป็นผู้ให้คำปรึกษาในการดำเนินโครงการดังกล่าว ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ว่า

“...ปัจจุบันเราให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ผ่านโครงการเทศบาลเล็กในเทศบาลใหญ่ และมีโครงการย่อยเป็นชุมชนเก็บขนขยะ 3 ชุมชน คือ ชุมชนดอนหญ้านาง เจ้าพ่อทองสุข และวัดธาตุ อีกโครงการคือ โครงการชักลากขยะ 4 ชุมชน คือ บะขาม โนนหนองวัด ศรีจันทร์พัฒนา โนนทัน...” (นักบริหารงานสาธารณสุข เทศบาลนครขอนแก่น, 18 ตุลาคม 2562)

มิติการจ้างเอกชนดำเนินงาน (Contracting Out)

เทศบาลนครขอนแก่นมีกลไกในการจัดการขยะ ในรูปแบบที่เปิดให้เอกชนที่มีความเชี่ยวชาญเข้ามาดำเนินการแทนในขั้นตอนการกำจัด และแปรรูปเป็นพลังงานไฟฟ้า แต่ในส่วนของการจัดเก็บ และการขนส่งยังเป็นหน้าที่ของเทศบาล จุดเด่นของเทศบาลนครขอนแก่น อีกประการหนึ่งคือ การเปิดโอกาสให้ชุมชนสามารถจัดการขยะในชุมชนของตนเองได้ แต่ในส่วนขั้นตอนการกำจัดมีความจำเป็นที่ต้องอาศัยเทคโนโลยีขั้นสูง และการใช้งบประมาณในการลงทุนสูง ซึ่งภาคเอกชนสามารถทำกิจการเหล่านี้ได้มีประสิทธิภาพมากกว่า ทั้งในเชิงของระบบการจัดการ งบประมาณ ความคล่องตัว และความเชี่ยวชาญ ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ว่า

“...ปัญหาจริง ๆ เกิดจากเอกชนขยะมีจำนวนน้อย สามารถขนขยะไปยังเตาเผาขยะโดยตรงได้แค่ 50% การเก็บขยะก็ไม่มีประสิทธิภาพ ทางกองไม่สามารถแก้ไขปัญหาในจุดนี้ได้เลย เราพยายามให้มีการกระจายอำนาจให้ชุมชนเข้ามาจัดการขยะได้ด้วยตนเอง แต่ขยะก็ยังไม่มีความมั่นคงลง จนสำนักการช่างได้ทำสัญญาจ้างเอกชนเข้าดำเนินการแทนในส่วนของการกำจัดขยะ...” (นักบริหารงานสำนักการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลนครขอนแก่น, 17 มิถุนายน 2562)

“..ในเรื่องขยะ เรามีปัญหาเรื่องนี้มาตั้งแต่ปี 48 เราไปของบประมาณทำบ่อขยะขอที่ทำ เค้าก็ไม่ให้งบ เราก็เลยต้องใช้วิธีการไปคุยกับเอกชนให้มาทำโรงไฟฟ้าเผาขยะแล้วกัน ถ้ารอรัฐเองบมาให้ก็ไม่รู้ว่าจะเมื่อไหร่จะได้ทำ จึงต้องให้เอกชนมาลงทุนทำแทน...” (นักบริหารงานสำนักการช่าง เทศบาลนครขอนแก่น, 17 มิถุนายน 2562)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากงานวิจัยนี้สรุปได้ว่า เทศบาลนครขอนแก่นได้นำเอากลไกการบริหารจัดการท้องถิ่น (Local Governance) เข้ามาใช้ดำเนินการจัดการสุขาภิบาล ทั้งในด้านการสุขาภิบาลน้ำอุปโภคบริโภค น้ำเสีย และขยะ เทศบาลได้มีการสร้างเครือข่าย (Network) ทั้งกับภาคประชาชน และหน่วยงานของรัฐในระดับภูมิภาค ถึงแม้ว่าจะมีข้อจำกัดในด้านการทับซ้อนกันของพื้นที่และอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ นอกจากนั้นในการดำเนินงานสุขาภิบาลเทศบาลได้ประสานความร่วมมือ (Collaboration) กับชุมชน หน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานของเอกชนที่อยู่ในพื้นที่ให้เข้ามามีส่วนในการแก้ไขปัญหา (Public Participation) และดำเนินการจัดบริการสาธารณะ ซึ่งเทศบาลนครขอนแก่นถือว่าเป็นหน่วยงานที่มี จุดแข็งในการเปิดพื้นที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ กับเทศบาล ในส่วนของภารกิจที่เกินศักยภาพของเทศบาล ได้มีการมอบหมายให้ภาคเอกชนที่มีความเชี่ยวชาญ (Contracting Out) เข้ามาดำเนินการกำจัดขยะและแปรรูปขยะเป็นพลังงานไฟฟ้า ซึ่งสามารถช่วยลดต้นทุนและทรัพยากรต่าง ๆ ของเทศบาลได้ ขณะเดียวกันในกระบวนการเก็บ ขน ขยะต้นทาง เทศบาลได้มีการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานผ่านกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ที่ชุมชนมีส่วนร่วมดำเนินงาน อย่างไรก็ตามภายใต้โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของเทศบาลก็อาจทำให้การแก้ไขปัญหาเบ็ดเสร็จได้เพียงลำพัง ยังต้องพึ่งพาความร่วมมือกับส่วนงานต่าง ๆ อย่างใกล้ชิดและเข้าใจ และป้องกันมิให้เกิดการทับซ้อนกันในการปฏิบัติงาน รวมถึงจะเป็นโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการบริหารจัดการท้องถิ่น (Local Governance) ของ Denters ที่ได้อธิบายลักษณะการให้บริการสาธารณะแนวใหม่ ที่จำเป็นต้องอาศัยความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และการ่องถ่ายภารกิจบางประการให้เอกชนดำเนินการแทน (Mark Bevir, 2011: 69)

ข้อเสนอแนะ

ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ อธิบายให้เห็นถึงกลไกการบริหารจัดการกิจการสาธารณะของท้องถิ่น (Local Governance) ที่ทางเทศบาลได้นำมาดำเนินการตามบทบาทภารกิจ ซึ่งผู้วิจัยได้เห็นทั้งโอกาสและข้อจำกัดที่ทางเทศบาลจะต้องแสวงหาแนวทางในการพัฒนา ให้ดียิ่งขึ้น และเพื่อเป็นแนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ในกระบวนการจัดทำนโยบาย ของท้องถิ่น จึงควรที่จะศึกษาประเด็นข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง

และบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐอื่นในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทับซ้อนกัน ของอำนาจหน้าที่ และความยั่งยืนของเครือข่ายความร่วมมือ ของหน่วยงานในพื้นที่

นอกจากนั้น ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ผู้สนใจควรทำการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบกลไกการบริหารจัดการสุขาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่อยู่ในระดับเดียวกัน แต่อาจมี ที่ตั้งอยู่คนละพื้นที่ หรือมีสภาพแวดล้อมทางการบริหารที่แตกต่างกัน ซึ่งจะทำให้เห็นว่า ปัจจัยใด จะช่วยให้การขับเคลื่อนกลไกการบริหารสุขาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบผลสำเร็จได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2561). เกร็ดความรู้มลพิษทางน้ำ. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2563. แหล่งที่มา: http://www.pcd.go.th/info_serv/water_water.htm
- กรมควบคุมมลพิษ. (2561). สรุปสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2561. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2563. แหล่งที่มา: http://www.pcd.go.th/file/Thailand%20Pollution%20Report%202018_Thai.pdf
- การประปาส่วนภูมิภาค. (2559). กปภ. เขต 6 ร่วมกับกปภ.สาขาขอนแก่น (พ) ลงพื้นที่แก้ปัญหาน้ำขุ่น. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2563. แหล่งที่มา: <https://www.pwa.co.th/news/view/51184>
- ขอนแก่นลิงก์. (2563). ชาวบ้านเขตนครขอนแก่นไว้น้ำประปามีสีขุ่นเข้มแถมมีกลิ่นเหม็น นานกว่า 2 เดือน. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2563. แหล่งที่มา: <https://www.khonkaenlink.info/home/news/7043.html>
- เค ทีวี ขอนแก่น. (2562). ปัญหาน้ำประปาขุ่นในเขตเทศบาลนครขอนแก่น. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2563. แหล่งที่มา: https://www.youtube.com/watch?v=eKv_K-S2mlo
- เทศบาลนครขอนแก่น. (2562). ข้อมูลประชากร. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2562. แหล่งที่มา: <http://www.kkmuni.city/center/images/data/lawdata/poppula/population-num-rate17.pdf>
- นัยน์พร ผลสนอง. (2558). *เอกสารประกอบการรายงานฝึกปฏิบัติงานโครงการตรวจสอบสุขาภิบาลสถานที่ผลิตน้ำดื่มในเขตเทศบาลนครขอนแก่น*. ขอนแก่น: สาขาวิทยาศาสตร์อนามัยสิ่งแวดล้อม คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นาถะ ดวงวิชัย. (2560). *เปรียบเทียบรัฐธรรมนูญ ปี 2540 – 2550 และรัฐธรรมนูญ ปี 2560*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ปกรณ ศิริประกอบ. (2560). ถอดบทเรียนการบริหารจัดการสังคมสูงวัยระดับสุดยอดของภาครัฐญี่ปุ่น: มองผ่าน 3 พาราไดม์ ทางรัฐประศาสนศาสตร์. *วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา*, 7 (2), 39-64.

- ไพศาล บรรจสุวรรณ์. (2559). การเคลื่อนตัวทางความคิดจากการบริหารรัฐกิจดั้งเดิม สู่การบริหารปกครองแบบประชาธิปไตย: ตัวอย่างบทวิเคราะห์ปัญหาทางการศึกษาของประเทศไทย. *วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง*, 5 (1), 1-41.
- ลลิตา สมสัตย์ และอุไรวรรณ อินทร์ม่วง. (2559). การสุขาภิบาลอาหารและการจัดการสิ่งแวดล้อมของศูนย์อาหาร และบริการ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิจัย มข*, 16(3), 73-80.
- สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 10 ขอนแก่น. (2561). หารือการจัดการขยะสะสมตกค้างของจังหวัดขอนแก่น. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 7 เมษายน 2562. แหล่งที่มา: <http://www.mnre.go.th/reo10/th/news/detail/26264>.
- Braun, Virginia and Clarke, Victoria (2006) Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3 (2), 77-101.
- Mark Bevir, (2011). *The SAGE Handbook of Governance*. India: Glyph International